

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van toegangsdreef met zomereiken en twee welkomstlinden, zogenaamd 'Bisschopsdreef' in Brugge (Sint-Kruis)

Provincie: West-Vlaanderen

Gemeente: Brugge, 18de afdeling, sectie C

Objectnummer: 4.01/31005/2200.1

-

Dossiernummer: 4.001/31005/129.1

Omschrijving:

Toegangsdreef met zomereiken en twee welkomstlinden, zogenaamd 'Bisschopsdreef', Bisschopsdreef, Polderstraat, De Paallanden, Gemeneweideweg-Noord zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

11 APR. 2016

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen RWO, LNE, MOW en LV

a. Beleidsdomein Ruimtelijke ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Het advies werd gevraagd op 22 januari 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

b. Beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie

Het advies werd gevraagd op 22 januari 2016.

Het departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen bracht op 16 februari 2016 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier. De overige agentschappen brachten geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Uit het gecoördineerd advies wordt opgemaakt dat er geen opmerkingen zijn met betrekking tot de aspecten bodembescherming, ondergrond en natuurlijke rijkdommen.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

c. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 22 januari 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

d. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 22 januari 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

2. Advies uitgebracht door de betrokken stad Brugge

Het advies werd gevraagd op 22 januari 2016.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht geen advies uit over deze bescherming. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 22 januari 2016.

De VCOE bracht op 10 maart 2016 een gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

Als algemene bedenking geeft de commissie mee dat er geen duidelijke samenhang is tussen de verschillende beschermingsvoorstellen, waardoor de aanleiding onduidelijk is. De aanleiding van het beschermingsdossier wordt echter vermeld in de administratieve fiche bij het beschermingsdossier. Voorliggend dossier is een voortzetting van beschermingen uitgaande van het thematisch beschermingspakket van het meest waardevolle houtig erfgoed in Vlaanderen (Agentschap Ruimte & Erfgoed, 2009), waarbij beschermingen als monument werden vooropgesteld. De selectie alsook het beschermingstype worden hierbij dan ook wenselijk aangehouden om coherentie te bewaren. De aanleiding van het dossier wordt aangevuld in het inhoudelijk dossier.

De commissie stelt vast dat er geen volledige relatie is tussen het beschermingsdossier en de (vastgestelde) Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde. Deze inventaris is niet vlakdekkend voorhanden. De Bisschopsdreef met zomereiken en Hollandse linden is opgenomen in de inventaris, maar de objecten zijn niet vastgesteld.

De commissie merkt op dat het onduidelijk is hoe de breedte van de voorgestelde strook werd bepaald. Deze opmerking is terecht. De algemene principes op basis van voorgaande beschermingsdossiers en uitgaande van de kroonprojectie en het ondergronds wortelstelsel werden gehanteerd. Er wordt een tekstuele aanvulling gemaakt onder de motivatie van de afbakening in het inhoudelijk dossier.

De commissie stelt vast dat een deel van de openbare weg aan het uiteinde van de toegangsreef, aan de zijde van de Polderstraat, mee wordt opgenomen in de afbakening en verzoekt om dit te motiveren. De afbakening van de bescherming wordt omwille van de oriëntatie van de dreef op bouwkundige elementen enerzijds en de ondergrondse wortelstelsels van de welkomstlinden anderzijds effectief doorgetrokken over het openbaar domein van wegen. Hierbij wordt tegelijk uitgegaan van kroonprojecties, inclusief een verwachtbare groeimarge van het aanwezige houtig erfgoed.

De commissie merkt op dat het niet duidelijk is op welke manier de esthetische waarde voor het ter bescherming voorgedragen houtig erfgoed werd gewogen. Esthetische waarden worden voor het houtig erfgoed onderkend indien bijzondere groeivormen als gevolg van natuurlijke oorzaken, mooie representatieve groeivormen, kunstsnoeivormen en/ of eventueel uitzonderlijk hoge, dikke of oude bomen worden vastgesteld. Voor de toegangsreef is dit niet expliciet het geval. De opgaande bomen zijn geen uitzonderlijk mooie of representatieve exemplaren, noch exemplaren met een nadrukkelijk kunstmatige snoeivorm. De bomen zijn op basis van bekende gegevens ook niet bijzonder omvangrijk voor hun soort. De wetenschappelijke waarde is op dat vlak meer nadrukkelijk aanwezig en ook onderkend in het dossier.

De commissie vraagt om de ruimtelijk-structurende waarde van de Bisschopsdreef op te nemen in het beschermingsbesluit. De commissie is van oordeel dat de dreef een zeer sterke historische en ruimtelijke relatie heeft met het voormalige buitenverblijf van de Brugse bisschoppen. De dreef heeft tevens een specifieke oriëntatie en configuratie (en open ruimte in verkavelingsgebied).

Er wordt aangevoerd dat de onmiskenbare historische relatie alvast volledig geduid is in de historische waardenomschrijving. De (vroegere) ruimtelijke relaties zijn evenwel verstoord, vermits de dubbele toegangsreef inmiddels volledig is ingesloten door villapercelen. De zichtrelaties zijn niet meer volkomen door toegenomen bebouwing in de Brugse stadsrand en door gewijzigde (19de-eeuwse) parkaanleg in het kasteeldomein Rooigem. De zichtlijn op de Belforttoren van Brugge is actueel slechts tijdens de wintermaanden waarneembaar. Deze sterk gewijzigde context kan aldus niet voldoende aanleiding geven tot het onderkennen van een actuele ruimtelijk-structurende waarde. In het voorliggende dossier is eerder de eenheid van het object met het kasteel als burgerlijk bouwkundig element

aangehaald, die hier duidelijk als een historische waarde wordt omschreven. Deze waardenomschrijving wordt als afdoende beschouwd.

De commissie vraagt om in Artikel 2 van het beschermingsbesluit duidelijk aan te geven dat de centrale verharding van de Bisschopsdreef in asfalt en de opritten tot villapercelen elementen zijn zonder erfgoedwaarde. Deze opmerking is terecht en wordt aangevuld bij de beschrijving van het inhoudelijk dossier en onder Artikel 2 van het beschermingsbesluit.

De commissie merkt op dat het voor wat betreft de beheersdoelstellingen onduidelijk is wat bedoeld wordt met het in (sobere) uniforme materialen aanleggen of heraanleggen van opritten van de percelen die aansluiten op de dreef. Het is voor de commissie ook onduidelijk in welke mate deze doelstelling toepasbaar is op die delen van de oprit die buiten de afbakening vallen. De commissie acht het ook wenselijk dat er voor het centrale deel van de dreef doelstellingen inzake materiaalkeuze en (her)aanleg worden geformuleerd.

Op het terrein wordt vastgesteld dat verschillende verhardingsmaterialen zijn gebruikt voor de aanleg van particuliere opritten (kasseien, klinkers, asfalt,...). Ook de positie voor deze opritten is divers (haaks, loodrecht, uitgesplitst,...). Voor de Bisschopsdreef gaat het om ongeveer 40 opritten. De diversiteit in materiaalgebruik en positie verstoort de context- en ensemblewaarde van de dreef. De doelstelling om slechts een sober en uniform materiaal aan te wenden kan hier dus een oplossing bieden. Welk materiaal hiervoor is aangewezen en op welk tijdstip dit wordt uitgevoerd, wordt best in een gedetailleerd inrichtings- of beheersplan uitgeklaard. Er is geen iconografisch materiaal bekend waaruit blijkt dat de dreef bijvoorbeeld verhard was met kasseien. Ook bij heraanplant van de dreef zullen op termijn ingrijpende werken nodig zijn, onder meer voor het rooien van de resterende bomen. Onvermijdbaar zal daarbij ook schade aan opritten ontstaan. Bij een ontwerp voor heraanplant van de dreef zal, rekening houdend met het quinconce- of dobbelsteenverband, geopteerd moeten worden voor een passende ontsluiting van de aanliggende percelen. De noodzakelijke aansluiting op de opritten die buiten de afbakening vallen is evident, maar eveneens afhankelijk van de herpositionering van nieuwe dreefbomen en opritten, uitgewerkt in een gedetailleerd beheers- en/ of inrichtingsplan. Het ontwerp zal volgens de vooropgestelde beheersdoelstelling moeten voorzien in een uniform materiaal voor de opritten, rekening houdend met een voldoende afstand tot de nieuwe plantposities. Bijgevolg zijn alle zinvolle aandachtspunten als beheersdoelstelling voldoende geformuleerd. Op basis hiervan kan een adequaat erfgoedbeheer gevoerd worden.

De commissie pleit tenslotte voor een consequente werkwijze en afgestemde omschrijving inzake de toelatingsplichtige handelingen.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

inhoudelijk dossier:

- Inleiding: 'De aanleiding van het beschermingsdossier is de voortzetting van beschermingen uitgaande van het thematisch beschermingspakket van het meest waardevolle houtig erfgoed in Vlaanderen (Agentschap Ruimte & Erfgoed, 2009).'
- Bij de erfgoedwaarden en -kenmerken, aanvulling bij tweede paragraaf: 'Deze wegverhardingen hebben geen erfgoedwaarde.'
- Bij de motivering van de afbakening wordt een aanvulling gemaakt: 'rekening houdend met de kroonprojectie en het ondergronds wortelstelsel van de dreefbomen, inclusief een verwachtbare groeimarge'
- Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed:
 - 11° 'grote evenementen' wordt vervangen door 'activiteiten'
 - 12° wordt geschrapt
 - 15° wordt geschrapt

beschermingsbesluit:

- Art. 2. aanvulling bij erfgoedelementen en erfgoedkenmerken: 'Deze wegverhardingen hebben geen erfgoedwaarde.'

- Art. 5.
- 11° 'grote evenementen' wordt vervangen door 'activiteiten'
- 12° wordt geschrapt
- 15° wordt geschrapt

4. Conclusie

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit. Bovendien werden op basis van recent, aanvullend onderzoek van stamboringen, uitgevoerd door Haneca in februari 2016, bijkomende achtergrondgegevens verzameld over de leeftijd van de dreefbomen en welkomstbomen. Het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

inhoudelijk dossier:

- Inleiding, toegevoegde paragraaf: 'De aanleiding van het beschermingsdossier is de voortzetting van beschermingen uitgaande van het thematisch beschermingspakket van het meest waardevolle houtig erfgoed in Vlaanderen (Agentschap Ruimte & Erfgoed, 2009).'
- Historisch overzicht, aanvulling en detaillering zevende, achtste en tiende paragraaf: 'Het is onduidelijk of de toegangsreef oorspronkelijk was aangeplant in twee driedubbele rijen bomen volgens een quinconce- of dobbelsteenverband zoals afgebeeld op de Carte figuratieve van het Casteel Rooigem te Sint-Kruis uit 1776 door landmeter Ignatius Drubbele. Sommige bronnen vermelden dat de buitenste twee rijen moesten wijken voor de residentiële verkaveling rond de Polderhoeklaan, ingezet vanaf de jaren 1950, en later aan de zuidzijde uitgebreid rond de Paallanden en Dokter Zamenhoflaan. Rekening houdend met recente gegevens, bekomen uit stamboringen door Haneca (2016), blijkt dat de huidige eikenbomen hoofdzakelijk dateren van circa 1860 en dus een vervanging zijn van de oorspronkelijke eiken die rond 1763 waren aangeplant en waarschijnlijk op een leeftijd van circa 100 jaar werden gekapt. Er wordt niet uitgesloten dat zowel de eerste als de tweede generatie dreefbomen in de Bisschopsdreef zijn aangeplant in twee dubbele rijen.' en 'Rekening houdend met recente gegevens, eveneens bekomen uit stamboringen door Haneca (2016), blijkt dat deze Hollandse linden dateren van circa 1823' en 'Rekening houdend met de stamboringen uitgevoerd door Haneca (2016) blijkt dat de meeste zomereiken in de Bisschopsdreef circa 156 jaar oud zijn. Dit geldt zowel voor de zwaarste bomen met een stamomtrek van circa 325 cm als voor de beduidend minder zware bomen met een stamomtrek van circa 185 cm.'
- Bij de erfgoedwaarden en -kenmerken, aanvulling en detaillering eerste en tweede paragraaf: 'De dreef, aangeplant volgens een quinconce- of dobbelsteenverband, behoudt momenteel nog twee dubbele plantrijen met circa 264 oudere bomen, waarvan een meerderheid aangeplant is omstreeks 1860' en 'Aan de toegang van de dreef (zijde Polderstraat) zijn twee welkomstlinden aangeplant, die dateren van circa 1823.'
- Bij de fysische toestand, actualisatie eerste paragraaf: 'Dicht bij de Ezelstraat is onlangs een kwijnend exemplaar omgewaaid.'
- Beschrijving met inbegrip van erfgoedwaarden en -kenmerken, aanvulling bij tweede paragraaf: 'Deze wegverhardingen hebben geen erfgoedwaarde.'
- Evaluatie erfgoedwaarden, aanvulling en detaillering Wetenschappelijke waarde: 'De dubbele toegangsreef is een gaaf voorbeeld van een meer dan 150 jaar oude en nog zeer volledige eikendreef bestaande uit vrij zeldzaam autochtoon genetisch materiaal van zomereik en daarmee een zuivere vertegenwoordiger van één soort. De twee welkomstlinden zijn oude en relatief zeldzame Hollandse linden met een leeftijd van meer dan 190 jaar.'
- Evaluatie erfgoedwaarden, aanvulling en detaillering Historische waarde: 'Ze werd oorspronkelijk in 1762 als dubbele of als driedubbele toegangsreef aangelegd door bisschop Jan Robert Caïmo (1711-1775) en heeft sinds lang een gedeeltelijk publiek gebruik gekend.' en 'Het huidige bomenbestand bestaat overwegend uit omstreeks 1860 heraanplantte dreefbomen van een eerste generatiewisseling. Aan de toegang van de dreef (zijde Polderstraat) zijn omstreeks 1823 twee welkomstlinden geplant.'
- Bij de motivering van de afbakening wordt een aanvulling gemaakt: 'rekening houdend met de kroonprojectie en het ondergronds wortelstelsel van de dreefbomen, inclusief een verwachtbare groeimarge'
- Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed:
 - 11° 'grote evenementen' wordt vervangen door 'activiteiten'

- o 12° wordt geschrapt
- o 15° wordt geschrapt
- Bronnen, toevoeging referentie literatuur: 'HANECA K., 2016: Leefijdsoepaling van bomen uit de toegangsdreef naar het kasteeldomein Rooigem in Sint-Kruis (Brugge), verslag dendrochronologisch onderzoek, Rapport RNO.OE.2016-005, Onroerend Erfgoed, 6'

beschermingsbesluit:

- Aanvulling en detaillering Wetenschappelijke waarde: 'De dubbele toegangsdreef is een gaaf voorbeeld van een meer dan 150 jaar oude en nog zeer volledige eikendreef bestaande uit vrij zeldzaam autochtoon genetisch materiaal van zomereik en daarmee een zuivere vertegenwoordiger van één soort. De twee welkomstlinden zijn oude en relatief zeldzame Hollandse linden met een leeftijd van meer dan 190 jaar.'
- Aanvulling en detaillering Historische waarde: 'Ze werd oorspronkelijk in 1762 als dubbele of als driedubbele toegangsdreef aangelegd door bisschop Jan Robert Caïmo (1711-1775) en heeft sinds lang een gedeeltelijk publiek gebruik gekend.' en 'Het huidige bomenbestand bestaat overwegend uit omstreeks 1860 heraanplantete dreefbomen van een eerste generatiewisseling. Aan de toegang van de dreef (zijde Polderstraat) zijn omstreeks 1823 twee welkomstlinden geplant.'
- Art. 2. Erfgoedelementen en erfgoedkenmerken van het monument, aanvulling en detaillering derde en vierde paragraaf: 'De dreef, aangeplant volgens een quinconce- of dobbelsteenverband, behoudt momenteel nog twee dubbele plantrijen met circa 264 oudere bomen, waarvan een meerderheid aangeplant is omstreeks 1860' en 'Aan de toegang van de dreef (zijde Polderstraat) zijn twee welkomstlinden aangeplant, die dateren van circa 1823.'
- Art. 2. Erfgoedelementen en erfgoedkenmerken van het monument, aanvulling bij zesde paragraaf: 'Deze wegverhardingen hebben geen erfgoedwaarde.'
- Art. 5.
 - o 11° 'grote evenementen' wordt vervangen door 'activiteiten'
 - o 12° wordt geschrapt
 - o 15° wordt geschrapt